

[Miljøministeren]

2. Udviklingen på de små øer

Danmark er et ørige, men kun ca. 1/3 af de omkring 500 øer er beboede.

Denne redegørelse beskæftiger sig specielt med forholdene på 27 af de beboede små øer med i alt ca. 5.000 beboere. Øerne er vist på kortbilaget. (Ikke optrykt her).

Disse øer har mellem knap 20 og godt 1.000 indbyggere. De fleste af øerne har under 200 indbyggere, og kun 3 af øerne har mere end 500 indbyggere. I 1982 havde Fur 1.139 indbyggere, Birkholm 13.

Den største ø er Anholt på 2.237 ha, den mindste er Hjortø på 90 ha.

Nogle af de små øer (f.eks. Venø og Hjarnø) har mindre end 10 minutters sejlads til fastlandet, mens andre (f.eks. Anholt og Sejerø) har mere end en times sejlads. Fastlandshavnen ligger for nogle øers vedkommende (f.eks. Lyø, Drejø og Orø) i kommunens hovedby, mens den for andre (f.eks. Endelave og Omø) ligger mange kilometer fra den by, hvor den kommunale administration har til huse.

Det samlede befolkningstal på disse øer var igennem hele 1800-tallet stadig stigende. Befolkningsfremgangen fortsatte frem til 1930-1940, hvor der nåedes et maksimum på ca. 10.000 indbyggere i alt.

På dette tidspunkt var stort set alle øerne selvstændige kommuner med de nødvendige offentlige og private funktioner. F.eks. havde flere af øerne mere end én skole, og på næsten alle øerne fandtes et andelsmejeri.

Siden 1940'erne har befolkningstallet været jævnt aftagende, og fra 1960 har den årlige afvandring været særlig kraftig.

Ved kommunalreformen indgik de enkelte øer i større kommunale og økonomiske enheder. Dette stoppede imidlertid ikke befolkningsnedgangen. Den kommunale administration er nemlig flyttet fra øerne til fastlandet. Hermed forsvandt arbejdspladser fra øerne. Mange øboere flyttede med til fastlandet, og grundlaget for at opretholde servicefunktionerne blev forringet.

Gennemførelsen af den midlertidige trafikstøtteordning har medført en opbremsning i befolkningsnedgangen, taget for øerne under ét. Enkelte øer, f.eks. Lyø, Egholm og Venø, har dog haft en befolkningstilvækst inden for de sidste par år.

3. Øproblemerne

Trafik og transport

Færgen til fastlandet er de små øers livsnerve. Uden en rimelig trafikbetjening til og fra øerne kan levevilkårene på øerne ikke sikres og forbedres.

Folketinget har da også via folketingets finansudvalg anerkendt dette og godkendt bevillinger til den midlertidige trafikstøtteordning siden 1975.

Virkningerne af den midlertidige trafikstøtteordning er senest analyseret i det såkaldte »5. notat om det offentlige politik for de små øer«, som planstyrelsen udsendte i juni 1983.

Det fremgår heraf, at der er meget varierende forhold på øerne, og at øboerne dermed har meget forskellige transportbehov. Det er naturligvis helt specielt for øboerne, at alle transportbehov må og skal kanaliseres gennem flaskehalsen: færgen til fastlandet.

Færgen skal kunne transportere øboerne til og fra erhvervsarbejde. Skoleelever og unge skal til og fra uddannelsesstederne på fastlandet. For alle gælder, at ventetiderne skal være de kortest mulige, og at færgefarten skal være koordineret med den kollektive trafik på fastlandet.

Færgen skal også fragte det gods og de varer, der er nødvendige for øerhvervene, til og fra øerne. Specielt stiller landbruget særlige krav til størrelse og kapacitet af færger og færgelejer. Såvel gødnings- og foderstoffer som landbrugsmaskiner og -redskaber fylder og vejer meget. Også transporten til fastlandet af landbrugsprodukter, korn, mælk, frugt etc., stiller specielle krav.

De ældre færger er ikke dimensionerede til den udvikling, der har fundet sted inden for lastbilbranchen. Det samme gælder faciliteterne i havnene (broklapper, galger). De stadig større og tungere lastvogne giver således store vanskeligheder ved overførslen.

Øboerne har flere steder skabt praktiske løsninger på disse problemer. Alligevel vil der ofte blive forsinkelser, der i den sidste ende er ensbetydende med fordyrelser, ligesom selve fragten med skib forøger øboernes omkostninger væsentligt.

Efter indførelse af den midlertidige trafikstøtteordning blev antallet af færgeoverfarer forøget, og planstyrelsen skønnede i det »5.